

NHÀ TRƯỜNG PHỔ THÔNG VÀ HOẠT ĐỘNG TƯ VẤN

Nguyễn Văn Hồng

Trường Đại học Tây Bắc

Tóm tắt: Bài viết phân tích một số khía cạnh trong hướng tiếp cận tư vấn học đường ở các trường phổ thông hiện nay. Trong đó đề cập đến mục tiêu tư vấn, các mô hình tư vấn, các nhiệm vụ tư vấn cơ bản đặt ra đối với nhà trường phổ thông theo định hướng phát triển năng lực cho người học. Bài viết này giới thiệu một số kết quả nghiên cứu có tính chất tổng thuật về hoạt động tư vấn học đường, làm tài liệu tham khảo cho hoạt động giảng dạy các chuyên đề về công tác tư vấn, tham vấn trường học; xây dựng mô hình tư vấn góp phần làm cho công tác tư vấn học đường có ý nghĩa đích thực hơn.

Từ khóa: Nhà trường, tư vấn, tâm lý, hoạt động.

1. Đặt vấn đề

Tư vấn học đường (TVHD) là hoạt động mới song cũng là xu hướng tất yếu trong sự phát triển của giáo dục nước nhà. Phát triển tư vấn học đường trong trường học là một bước đầu tư theo chiều sâu cho chất lượng giáo dục, là phương cách để người làm giáo dục lắng nghe “tiếng lòng” của những học sinh đang gặp khó khăn trong tiến trình vươn lên, nghe được “phần sâu thẳm” nơi con người; là công cụ để người làm công tác giáo dục phối hợp, hỗ trợ, định hướng phụ huynh và các lực lượng xã hội khác thống nhất tác động một giáo dục một cách khoa học trong giáo dục trẻ em.

GS.TS.VS Phạm Minh Hạc viết: “Tư vấn Tâm lý giáo dục ở nước ta có sứ mệnh vẻ vang là động viên mọi người và toàn xã hội, tạo nên một vốn xã hội, vốn người tốt, cùng nhau đoàn kết, bảo đảm an ninh xã hội, ổn định xã hội, góp phần tiếp tục đổi mới đất nước, tạo dựng nên một đất nước độc lập, góp phần tiếp tục đổi mới đất nước, tạo dựng nên một đất nước độc lập, phồn vinh, mọi người được hưởng các quyền của con người, của mọi công dân” [2, tr.21].

Nền giáo dục truyền thống vốn ưu thế định hướng vào dạy kiến thức, thi cử, không quan tâm đúng mức về con người với các khía cạnh tính cách, số phận... khác nhau của cá nhân; những khó khăn mà học sinh phải đối mặt chưa được chú ý đúng mức. Điều đó ảnh hưởng đến sự phát triển nhân cách toàn diện cho người học gây nhiều hệ lụy xấu mà xã hội phải gánh chịu. Trong giai đoạn hiện

nay, khi mà giáo dục, dạy học không chỉ định hướng vào hình hành kiến thức mà còn hướng tới việc hình thành năng lực thì TVHD ngày càng được quan tâm và trở thành hoạt động quan trọng trong các trường học. Trong bài viết này, tác giả muốn trình bày một cách tổng lược nhất về tư vấn học đường, các nhiệm vụ và các mô hình tư vấn học đường để những người làm công tác giáo dục tham khảo và đánh giá nghiêm túc về hoạt động tư vấn học đường mà chúng ta đang bắt đầu xây dựng.

2. Một số kết quả nghiên cứu

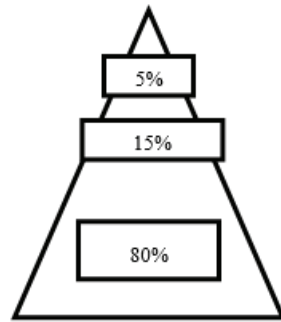
2.1. Tư vấn là gì?

Theo từ điển Tâm lý học của Adrew M.Colman: “Tư vấn là việc áp dụng các lý thuyết tâm lý và các kỹ năng giao tiếp để giải quyết các vấn đề, các nỗi lo lắng hay các nguyện vọng cá nhân của khách hàng. Một hình thức tư vấn đều bao gồm việc cho lời khuyên, bản chất cơ bản nhất là tạo ra sự dễ chịu mà không cần đưa ra các hướng dẫn mang tính áp đặt. Các nhà tư vấn làm việc với các cá nhân, các cặp vợ chồng và các gia đình trong các môi trường khác nhau: văn phòng tư vấn, phòng khám bệnh đa khoa, các tổ chức giáo dục, các tổ chức thương mại và nhà riêng” [8]

2.2. Mục tiêu, nhiệm vụ của tư vấn học đường

Mục tiêu chung của TVHD: là trợ giúp đối tượng (ĐT) cần tư vấn nâng cao nhận thức về bản thân; tự đưa ra được quyết định thay đổi hành vi và tư duy; trợ giúp ĐT thực hiện các quyết định có hiệu quả.

Ở trường phổ thông, người làm công tác tư vấn cần phân loại ĐT và áp dụng hoạt động TVHD phù hợp với mô hình tư vấn tâm lý.

Tổng số học sinh

- **Cấp độ 1:** Học sinh bình thường, không có vấn đề khó khăn học đường (chiếm khoảng 80%). Với đối tượng này, việc can thiệp chỉ có tính chất hướng dẫn (guidance). Hoạt động TVHD mang tính phòng ngừa (nâng cao hiểu biết kỹ năng học tập, sức khỏe, quan hệ xã hội, phòng ngừa tệ nạn xã hội, tai nạn giao thông, bạo lực...).

- **Cấp độ 2:** Học sinh có biểu hiện rối nhiễu tâm lý (chiếm khoảng 15% học sinh). Với đối tượng này, cần tư vấn cá nhân, hoặc theo nhóm có vấn đề giống nhau, nhằm giải quyết tức thời khó khăn cản trở học tập, quan hệ bạn bè, bố mẹ và cả với thầy, cô giáo.

- **Cấp độ 3:** Can thiệp mang tính chuyên sâu (chiếm khoảng 5%). Đây là những đối tượng có nguy cơ cao, rối nhiễu tâm lý (lo âu, trầm cảm, stress sau sang chấn). Mức độ rối nhiễu, thường ảnh hưởng đến kết quả học tập, công việc, rối loạn nhịp sinh hoạt hàng ngày (ăn, ngủ, nghỉ ngơi...). Những đối tượng này, cần sự trợ giúp cần chuyên sâu và nhiều thời gian. Do đó, tư vấn viên (TVV) bình thường, nhất là các hoạt động tư vấn có tính chất kiêm nhiệm, không chuyên thì không đủ khả năng can thiệp sâu. Nhiệm vụ các TVV là đánh giá sơ bộ, dựa trên các dấu hiệu, chỉ số hành vi quan sát được (tâm thần, chậm phát triển, tăng động, tự kỷ, trầm cảm...) giới thiệu đến các nhà Tâm lý trị bệnh (Clinical psychologist), các Trung tâm Tự kỷ, các bệnh viện, những nơi thích hợp.

2.3. Phân loại TVV tư vấn học đường

Theo Hiệp hội Tư vấn tâm lý học học đường Mỹ [9] phân chia tư vấn học đường thành ba cấp độ. Tất cả học sinh trong nhà trường của Mỹ đều được tư vấn ở một trong 3 cấp độ này:

Cấp độ 3: Can thiệp sâu, mang tính cá nhân

Cấp độ 2: Can thiệp theo nhóm mục tiêu.

Cấp độ 1: Tất cả học sinh
- Hướng dẫn ban đầu mang tính phòng ngừa

Có thể tạm chia làm 3 loại hoạt động TVHD: Không chuyên, bán chuyên nghiệp và chuyên nghiệp. Người làm công tác tư vấn ở ba loại trên đòi hỏi trình độ đào tạo khác nhau mới loại có thể thực hiện có hiệu quả nhiệm vụ thích hợp.

- **Không chuyên:** Ở cấp độ không chuyên, người cung cấp tư vấn thường là bạn bè, đồng nghiệp, có những kiến thức và kinh nghiệm sống nhất định, có tấm lòng thiện nguyện. Song những người này không có đủ kiến thức và kinh nghiệm để tư vấn chuyên sâu đạt hiệu quả.

- **Bán chuyên nghiệp:** Ở cấp độ này, người cung cấp tư vấn có những kiến thức kinh nghiệm được huấn luyện về đặc điểm tính năng trong quan hệ giao tiếp xã hội. Họ không hoạt động tư vấn độc lập như tư vấn viên chuyên nghiệp mà hỗ trợ, phụ giúp nhà trường.

- **Chuyên nghiệp:** Ở cấp độ này, gồm các chuyên viên được đào tạo cơ bản về TVHD, cả hướng dẫn phòng ngừa, trị liệu, trắc nghiệm tâm lý. Bao gồm:

+ *Tư vấn hướng dẫn nghề nghiệp (vocational guidance)*

+ *Tư vấn trắc nghiệm tâm lý (psychometrics)*

+ *Tư vấn phát triển nhân cách (personality development)*

2.4. Các nhiệm vụ của TVV học đường

Theo các chuyên gia TVHD, tư vấn viên có các nhiệm vụ sau:

- Hướng dẫn học đường (guidance).

- Tư vấn tâm lý (counselling)
- Tư vấn phụ huynh và giáo viên
- Tổ chức hoạt động TVHĐ trong nhà trường

Nhiệm vụ thứ nhất: Hướng dẫn học đường

Hướng dẫn học đường là nhiệm vụ được thực hiện cho phần lớn học sinh của nhà tư vấn. Chương trình hướng dẫn học đường liên quan đến học tập thường có các nội dung sau:

- Hỗ trợ kỹ năng học tập
- Hướng dẫn các kỹ năng làm bài tập, ôn thi, làm bài thi.
- Giúp sự đánh giá nâng cao hiểu biết về bản thân và người khác.
- Hướng dẫn các kỹ năng đối phó các tình huống bất ngờ.
- Dạy các kỹ năng quan hệ xã hội, giao tiếp hiệu quả.
- Hướng dẫn cách giải quyết, tháo gỡ xung đột.
- Phòng ngừa, cách chữa trị nghiện game, internet...

Nhiệm vụ thứ hai: Tư vấn tâm lý (cá nhân hay nhóm). Tư vấn tâm lý, được hiểu là công việc, một nghề chuyên môn có sứ mệnh giúp đỡ hỗ trợ ĐT vượt qua những vấn đề về tâm lý của họ; trợ giúp để họ đề họ tự giúp chính mình phát triển.

Tư vấn tâm lý được thực hiện thông qua hoạt động phòng ngừa (prevention), can thiệp (intervention). Nội dung các vấn đề cần tư vấn bao gồm:

Những vấn đề cần tư vấn liên quan đến học tập:

- Kết quả học tập sa sút.
- Trốn học, bỏ học, sợ đến lớp, đến trường.
- Không làm theo yêu cầu của giáo viên, sợ giáo viên, phàn nàn, chê bai giáo viên.
- Trốn tránh tham gia hoạt động chung ở trường.
- Giúp xác định những xung đột, rào cản học tập gợi mở cách tự thân khắc phục.

- Tìm lại cảm hứng, thích thú học tập, hình thành thói quen tích cực, chủ động học tập.

Những vấn đề cần tư vấn liên quan đến phát triển nhân cách (personality development), quan hệ xã hội:

- Lo âu, căng thẳng thất vọng, tự cô lập khép kín.
- Khủng hoảng tâm thần, có ý định tự tử.
- Giảm sút hứng thú, mất cảm hứng trong học tập, công việc.
- Mất tự tin, tự đánh giá thấp bản thân.
- Sự phụ thuộc kém thích nghi với các tình huống mới ngoài xã hội.
- Các vấn đề liên quan đến xung đột bạo lực, bắt mạch học đường.
- Những vấn đề biến động trong gia đình ảnh hưởng đến tâm lý học sinh, sang chấn tâm lý (cha mẹ ly hôn, mất việc...)
- Nghiện game, internet, lạm dụng chất gây nghiện.
- Thực hiện đánh giá về nét nhân cách và hứng thú, tố chất nghề nghiệp
- Giúp xác định thiên hướng, hứng thú, sự phù hợp nghề nghiệp.

Nhiệm vụ thứ ba: Tư vấn phụ huynh và giáo viên

Tư vấn phụ huynh.

TVV học đường tham khảo, trao đổi ý kiến với cha mẹ học sinh:

- + Vấn đề học tập của học sinh và các yếu tố ảnh hưởng.
- + Cung cấp thông tin và giới thiệu các nguồn lực, các dịch vụ hỗ trợ học sinh.
- + Thảo luận về các hiện tượng bạo lực, bắt nạt học đường phòng chống tai nạn thương tích trẻ em.
- + Hợp tác với các gia đình trong việc hỗ trợ học sinh thoát khỏi các vấn đề xung đột.

Tư vấn giáo viên

- + Tư vấn, hướng dẫn kỹ năng nghiên cứu khoa học.

+ Lập kế hoạch xác định kế hoạch phát triển tương lai của học sinh.

+ Thảo luận các tình huống nguy cơ cao đe dọa học sinh, thực hiện các biện pháp can thiệp.

+ Trò chuyện với cán bộ giáo viên trong trường về phụ huynh và dạy dỗ, ứng xử với thế hệ trẻ.

Ngoài ra tư vấn viên học đường cần hướng dẫn các ca thực hiện tâm lý trị liệu, giới thiệu đến các phòng chẩn trị tâm lý ở bệnh viện và các Trung tâm chuyên biệt.

Nhiệm vụ thứ tư: Tổ chức hoạt động tư vấn học đường trong nhà trường.

Thực hiện nhiệm vụ này, TVV có hai nhiệm vụ cụ thể:

- Xây dựng chương trình tổng thể tư vấn học đường (Comprehensive School Programs).

- Tổ chức và quản lý phòng tư vấn học đường

3. Kết luận

Có thể nói xu thế hình thành mạng lưới TVHĐ trong các trường phổ thông ở Việt Nam là tất yếu, không thể đảo ngược. Tuy nhiên, để tư vấn học đường thực sự có ý nghĩa, phát huy tính hiệu quả trong công tác giáo dục thì vai trò của cán bộ quản lý giáo dục các cấp là rất quan trọng. Cản trở trong nhận thức của cán bộ quản lý các trường phổ thông sẽ tạo nên hàng rào ngăn cản sự phát triển của tư vấn học đường. Tư duy về nhà trường hiện đại kiểu mới cần phải đề cao tính nhân văn đối với người học. Mọi khó khăn do thiếu nguồn lực (kinh phí, biên chế); thiếu kinh nghiệm tư vấn sẽ dần được khắc phục. Giáo dục phổ thông phải vượt lên sức ỳ quá lớn của chính mình để phát triển theo xu hướng của thời đại.

Thứ trưởng Bộ Giáo dục - Đào tạo Nguyễn Thị Nghĩa cũng đã từng khẳng định: "...tới đây Bộ GD-ĐT sẽ đề xuất mô hình tư vấn tâm

lý áp dụng tại các trường phổ thông. Mục tiêu là tư vấn đề giáo dục hình thành các kỹ năng xã hội, tư vấn những vấn đề lứa tuổi vị thành niên, thanh niên; tâm lý giới tính và sức khỏe sinh sản; tâm lý hôn nhân gia đình; hướng nghiệp; những vấn đề của xã hội hiện đại. Đội ngũ cán bộ, giáo viên tư vấn sẽ được xây dựng, bố trí nguồn lực và tài chính, để đào tạo chuyên sâu. Tại các trường sẽ xây dựng phòng tư vấn riêng, có chuyên gia tâm lý chuyên sâu. Tổ chức các buổi nói chuyện giữa chuyên gia tâm lý với các em; tăng cường hoạt động ngoại khóa để thu hút học sinh nhằm nâng cao kỹ năng sống" [6].

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Sơn, Lê Hồng Minh, Nguyễn Trọng Thuyết (2016), Tư vấn học đường - Những vấn đề căn bản XB. Thanh niên.
- [2] Nguyễn Thơ Sinh (2006), Tư vấn Tâm lý căn bản. Nxb Lao động Hà Nội
- [3] Kiều Văn – Lý Chu Hưng (2007), Tư vấn tâm lý học đường (sách dịch). Nxb Phụ nữ.
- [4] John Schmidt (1990), Counselling in schools. Ally and Bacon, USA.
- [5] Trần Thị Minh Đức (2017), Chủ biên - Tham vấn học đường - Sở SGĐT Hà Nội.
- [6] Hội thảo xây dựng mô hình tư vấn tâm lý trong các cơ sở giáo dục phổ thông và công tác phối hợp nhà trường - gia đình - xã hội, 2015.
- [7] Nguyễn Xuân Xanh (2011), Lá thư hè Singapore.
- [8] Adrew M.Colman (2001), Dictionary of Psychology, Oxford University
- [9] Website của Hiệp hội Tâm lý học học đường Mỹ <https://www.nasponline.org/>.

HIGH SCHOOLS AND PSYCHOLOGICAL COUNSELLING ACTIVITIES

Nguyen Van Hong
Tay Bac University

***Abstract:** The paper analyzes some aspects of the school counselling approach in high schools today. In particular, it refers to consultancy objectives, consulting models, and basic consulting tasks set out for schools in the direction of capacity development for learners. The paper also presents a number of research results on school counselling activities, as reference for teaching modules on school counseling and consultation, building a consulting model that contributes to making school counseling more meaningful.*

***Keywords:** School, counselling, psychology, activities.*

Ngày nhận bài: 10/9/2019. Ngày nhận đăng: 22/10/2019.
Liên lạc: Nguyễn Văn Hồng; e-mail: nvhong@utb.edu.vn